

УДК 37.091.2-056.173

Молнар Т. І.
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методики початкової освіти,
Мукачівський державний університет
Фізер Ф. С.
здобувач вищої освіти
спеціальності 013 «Початкова освіта» ОС «Магістр»,
Мукачівський державний університет

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ЛІВОРУКИХ ДІТЕЙ

У статті порушується проблема ліворукості. Окреслено індивідуально-психологічні особливості ліворуких дітей та негативні наслідки їх переучування; розкрито методику навчання письма ліворуких першокласників.

Ключові слова: *правша, ліворукість, лівшість, амбідекстр, амбісіністр.*

The article actualizes the problem of left-handedness. The individual psychological features of left-handed children and the negative consequences of their retraining are outlined; the method of teaching writing to left-handed first-graders is revealed.

Key words: *right-handed, left-handed, left-handed, ambidextrous, ambisinister.*

Проблема адаптації дитини до навчання в школі традиційно вважається фахівцями однією з гострих проблем освіти. Особливого значення набувають дослідження, обумовлені необхідністю розробки стратегії диференційованого підходу щодо розвитку дітей з урахуванням їх віку, статі, індивідуальних особливостей. Відповідно, перехід до гуманістичної парадигми в освіті обумовлює необхідність розробки та впровадження нових технологій навчання, які враховують індивідуальні особливості розвитку не тільки праворуких, а й ліворуких дітей. У зв'язку з цим, вивчення психолого-педагогічних особливостей, що сприяють ефективній навчальній діяльності, а отже підвищують адаптаційні можливості ліворуких учнів початкової школи, може стати вагомим доробком у вивченні даної проблеми.

Грунтовне вивчення наукових джерел засвідчило, що проблему навчання, розвитку і виховання ліворуких дітей висвітлено вітчизняними та зарубіжними

науковцями в різних аспектах, а саме: врахування індивідуально-психологічних особливостей дітей у навчанні (Т. Ахутіна, Ж. Заводна, Н. Корсакова, А. Семенович та ін.); питання, пов'язані з функціональною асиметрією мозку, розглядали Н. Брагіна, В. Деглін, О. Лурія та ін.; дослідженню розвитку емоційно-вольової і мотиваційної сфер ліворуких дітей присвячено наукові розвідки Н. Батова, Т. Доброхотової, Е. Хомської, в яких висвітлюються відомості про встановлення зв'язку показників асиметрії мозку людини з її індивідуально-психологічними особливостями.

Мета статті – здійснити теоретичний аналіз проблеми навчання ліворуких дітей та виявити особливості роботи вчителя з ліворукими молодшими школярами.

Проблема навчання ліворуких учнів стала актуальною зовсім недавно, оскільки раніше вона розв'язувалась досить просто: ліворуких дітей переучували, тобто змушували писати лише правою рукою. Але дослідження вчених довели, що переучувати ліворуку дитину – означає змінювати специфічні якості її психіки, що негативно впливає на психічний стан, емоційне благополуччя і здоров'я в цілому.

На основі психолого-педагогічного аналізу наукових джерел з'ясовано, що правша – це людина, яка правою рукою володіє краще, ніж лівою. Ліворукість – це психофізіологічне явище, зумовлене відмінностями в розподілі функцій між півкулями мозку. Під поняттям «лівшість» розуміємо комплексну характеристику, що відображає домінуючу активність правої півкулі головного мозку, яка визначається провідними лівою рукою, лівою ногою, лівим вухом та лівим оком. Амбідекстр – це людина, яка може однаково володіти як правою так і лівою рукою, а амбісіністр – це людина, якій важко користуватися обома руками (як правою, так і лівою) [6].

Слід зазначити, що ліворукість – це не примха дитини, а психофізіологічне явище, що зумовлено відмінностями у розподілі функцій між півкулями мозку. У медичній енциклопедії ліворукість розглядається як переважне користування лівою рукою при виконанні різноманітних дій. Отже, ліворукість – індивідуальний варіант норми.

Причини виникнення ліворукості і дотепер незрозумілі, але гіпотез щодо цього існує безліч. Одна з них стверджує, що причину прояву ліворукості провокує міжпівкульова асиметрія мозку. Асиметрія головного мозку (з гр. *symmetria* – пропорційність) – одна з фундаментальних закономірностей організації півкуль головного мозку, яка виявляється не лише в морфології, а і в асиметрії психічних процесів. Залежно від асиметрії головного мозку людей поділяють на лівшів (з переважуючою правою півкулею), правшів (з

переважаючою лівою півкулею), амбідекстрів (з однаково розвиненими півкулями) та амбісіністрів (людей, в яких обидві півкулі слабо розвинені) [1].

І. Кутецька зазначає, що ліворукість дітей є не лише перевагою у них лівої руки, а результатом одного з варіантів структурно-функціональної асиметрії. З урахуванням цього вчителям та батькам ліворуких дітей необхідно враховувати зазначену особливість, здійснювати до них індивідуальний підхід в освітньому процесі початкової школи [4].

Вченими підкреслюються такі *психофізіологічні особливості* ліворуких дітей: погана зорово-рухова координація, різні мовні порушення, особливості просторового сприйняття (перекручування форм і пропорцій фігур, дзеркальність рухів (письма), погана зорова пам'ять), складності концентрації і переключення уваги тощо. Крім того, ліворукі люди характеризуються певними емоційно-психологічними особливостями, такими як підвищена емоційна чутливість, вразливість, швидка втомлюваність, підвищений рівень тривожності та ін. [2, с.7].

Значна кількість вчених погоджуються з думкою, що не слід примушувати дитину використовувати лише праву руку у зв'язку з тим, що організація мозку визначена генетично, а насильна її зміна суперечить природній організації мозку. Переученого шульгу можна виявити за наступною симптоматикою: порушення сну, апетиту, головний біль, болі в животі, заїкання, підвищена збудливість, дратівливість, загальмованість. Знання означених психофізіологічних властивостей є тим інструментом у руках вчителя, котрий дозволяє знайти основні підходи до вирішення проблем ліворукої дитини не на основі примусу, а на базі розуміння та діалогічної взаємодії.

Сучасні науковці та вчителі-практики розробляють методику навчання письма ліворуких учнів з урахуванням їхніх психофізіологічних особливостей. Зокрема, методисти пропонують не навчати таких дітей письма до школи. Вчитель має бути впевненим у тому, що дитина насправді є ліворукою. Якщо учень однаково діє обома руками, то краще спрямувати його на письмо правою рукою.

Особливої уваги потребує формування в ліворуких дітей технічної навички письма. Так, у класі ці діти мають сидіти ближче до вікна, щоб від руки на зошит падала світліша тінь. Якщо за партою сидять двоє дітей, то лікоть руки, якою пише лівша, має розташовуватися з краю стола, а не в середині. Так учні не будуть заважати писати одне одному. За наявності кількох ліворуких дітей у класі бажано саджати їх парами.

За партою ліворукі діти сидять так само, як і праворукі, тобто рівно, не торкаючись її грудьми, тримаючи голову прямо. Руки також розташовуються однаково з правшами: лікті трохи звисають з парти, тільки ліва рука вільно рухається в рядку, а права притримує зошит. Школярі, що пишуть лівою рукою, тримають ручку, як і праворукі, трьома пальцями. Для зручного контролювання процесу письма в рядку зошита кисть руки учні можуть класти на сторінку кількома способами. Перший спосіб є дзеркальним відображенням «праворукого» письма. Таке положення руки значно утруднює процес навчання, оскільки всі зразки розміщуються зліва, а тому дитина не має можливості орієнтуватися на них. Другий спосіб полягає в тому, що кисть лівої руки з ручкою розміщується над рядком. Цей спосіб дає дитині можливість орієнтуватися на поданий зразок чи написане раніше і зменшує кількість помилок під час письма. Під час письма третім способом кисть лівої руки з ручкою знаходиться під рядком. Такий спосіб вважається найбільш зручним, оскільки дитині не доводиться вивертати кисть руки, добре видно зразок. Проте, пишучи у такий спосіб, учні порушують вимоги каліграфії: букви не мають нахилу вправо, а навпаки, нахилені вліво [3].

У ліворуких дітей здебільшого зустрічаються порушення моторного розвитку, координації рухів руки, кисті, пальців рук, а також недостатність розвитку зорово-просторового сприйняття, зорової пам'яті і зорово-моторної координації. Це спричиняє виникнення труднощів у процесі формування графічної навички школярів. Так, ліворукі першокласники погано сприймають і запам'ятовують літери складних конфігурацій, не уявляють зоровий образ букв у цілому. Це призводить до порушення співвідношення елементів, «дзеркального» написання букв. Дитина плутає схожі за зображенням букви, пише зайві елементи або недописує їх. Ліворукі учні мають нестійкий почерк: нерівні штрихи, великі, розтягнуті букви різного нахилу. У таких дітей дуже повільний темп письма [5].

Під час опрацювання ліворукою дитиною кожного графічного елемента необхідно дотримуватися певної послідовності дій:

1. Пояснити, як пишеться графічний елемент (буква): з якої крапки починається рух, куди він спрямований, як змінюється траєкторія, де рух припиняється. У поясненні не має бути жодного незрозумілого слова.
2. Показати зразок виконання руху, написання графічного елемента.
3. Виконання руху під диктовку в уповільненому темпі. Під час роботи не відволікати увагу учня а після її закінчення детально розібрати, чи все зроблено правильно.

4. Після пояснення і показу попросити дитину продиктувати дорослому, що і як потрібно робити, при цьому дорослий сам має виконати завдання.
5. Повторення інструкції. Учень може сам виконати дію або ця дія виконується дорослим «під контролем» та за інструкцією дитини.
6. Самостійне виконання дії дитиною. Рухи виконуються під контролем дорослого, але за умови самостійного оцінювання дитиною правильності написання [5, с. 57].

У процесі вивчення кожного елемента літери не потрібно примушувати учня самостійно шукати траєкторію руху, не можна діяти за принципом механічного копіювання («роби, як я»). Важливо не лише роз'яснити, де починати, куди вести, де закінчувати, а й повторити цю інструкцію, щоб дитина змогла подумки продиктувати її за потреби. Можна разом із учнем виконати і прокоментувати траєкторію руху в повітрі. Крім того, доцільно позначити точки початку руху (опорні точки), проаналізувати, з яких частин складається літера, побачити кожну частину, визначити точку початку руху і його траєкторію.

Таким чином, ліворукість – це психофізіологічне явище, зумовлене відмінностями в розподілі функцій між півкулями мозку. Під поняттям «лівшість» розуміємо комплексну характеристику, що відображає домінуючу активність правої півкулі головного мозку, яка визначається провідними лівою рукою, лівою ногою, лівим вухом та лівим оком. Підготовка до оволодіння навичками письма з урахуванням зазначених особливостей розвитку ліворуких учнів дасть змогу запобігти виникненню труднощів під час навчання грамоти та розвитку дисграфії на подальших етапах навчання. Корекційні заняття з молодшими школярами з домінуючою правою півкулею повинні мати за мету розвиток зорово-моторної координації, точності просторового сприйняття, зорової пам'яті, наочно-образного мислення, здібностей до цілісної переробки інформації, розвиток моторики, фонематичного слуху, мовлення тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Голосна С.В. Якщо першокласник-лівша / С. В. Голосна // Початкове навчання та виховання: наук.-метод. журнал. – 2013. – № 12. – С. 38-39.
2. Дідківська І. Ліворукі діти потребують постійної уваги і підтримки / І. Дідківська // Освіта України. – 2002. – С. 5-8.
3. Кочерга О. Психофізіологічна діяльність мозку дитини під час навчання / О. Кочерга // Інозем. мови в шк. України: наук.-метод. журн. – 2014. – №4. – С. 24-29.

4. Кутецька І. Психолого-педагогічний супровід ліворуких дітей / І. Кутецька // Практичний психолог: школа: щомісяч. спеціаліз. журн. – 2014. – № 1. – С. 39-45.
5. Мартинюк О. Сучасні підходи до організації навчання та виховання ліворуких дітей / О. Мартинюк // Початкова школа. – 2014. – № 6. – С. 55-58.
6. Туріщева Л.В. Дитина-лівша. Діагностика, корекція, підготовка до школи / упоряд. Л.В. Туріщева. – Х.: Вид. група «Основа», 2010. – 192 с.

УДК613:796:[37.011.3-057.87](045)

Оганесян А.Л.
студентка 1 курсу,
спеціальність «Хореографія»,
Національний університет
фізичного виховання і спорту

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ МОЛОДІ

У статті проаналізовано сучасний стан мотивації студентів до занять фізичною культурою та подані рекомендації щодо посилення мотивації студентів до занять фізичною культурою.

Ключові слова: *студенти, мотивація, фізична культура, здоров'я, фізична підготовленість*

The article analyzes the current state of motivation of students to engage in physical culture and provides recommendations for strengthening the motivation of students to engage in physical culture.

Key words: *students, motivation, physical culture, health, physical fitness*

У ХХІ столітті рівень здоров'я та фізичної підготовленості студентів суттєво погіршився. Причиною ситуації, яка склалася у суспільстві є мала рухова активність студентів протягом навчання. Недостатній рівень культури здорового способу життя всіх об'єктів освіти [1, с.75]. До вивчення проблем фізичного виховання молодого покоління зверталися такі вчені: В. Кайносов, Н. Хоменко (формування потреби у фізичному вдосконаленні), Б. Ведмеденко, Ю. Железняк, В. Назаров (виховання звички до систематичних занять

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>